

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే

॥ నవతితమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ నవతితమః సర్గః ॥

ఇంద్రజిల్లక్ష్మణయోర్హారం యుద్ధమింద్రజితో వధశ్చ

స హతాశో మహాతేజా భూమౌ తిష్ఠన్ నిశాచరః |
ఇంద్రజిత్ పరమక్రుద్ధః సంప్రజజ్వాల తేజసా || 6.90.1 ||

తౌ ధన్వినౌ జిఘాంసంతావన్యోన్యమిషుభిర్భృశం |
విజయేనాభినిష్యాంతౌ వనే గజవృషావివ || 6.90.2 ||

నిబర్హయంతశ్చాన్యోన్యం తే రాక్షసవనౌకసః |
భర్తారం న జహుర్యుద్ధే సంపతంతస్తతస్తతః || 6.90.3 ||

తతస్తాన్ రాక్షసాన్ సర్వాన్ హర్షయన్ రావణాత్మజః |
స్తున్వానో హర్షమాణశ్చ ఇదం వచనమబ్రవీత్ || 6.90.4 ||

తమసా బహులేనేమాః సంసక్తాః సర్వతో దిశః |
నేహ విజ్ఞాయతే స్వో వా పరో వా రాక్షసోత్తమాః || 6.90.5 ||

ధృష్టం భవంతో యుధ్యంతు హరీణాం మోహనాయ వై |
అహం తు రథమాస్థాయ ఆగమిష్యామి సంయుగే || 6.90.6 ||

తథా భవంతః కుర్వంతు యథేమే హి వనౌకసః |
న యుధ్యేయుర్మహాత్మానః ప్రవిష్టే నగరం మయి || 6.90.7 ||

ఇత్యుక్త్వా రావణసుతో వంచయిత్వా వనౌకసః |
ప్రవివేశ పురీం లంకాం రథహేతోరమిత్రహా || 6.90.8 ||

స రథం భూషయిత్వాథ రుచిరం హేమభూషితం |
ప్రాసాసిశరసంయుక్తం యుక్తం పరమవాజిభిః || 6.90.9 ||

అధిష్ఠితం హయజ్ఞేన సూతేనాప్తోపదేశినా |
ఆరురోహ మహాతేజా రావణిః సమితింజయః || 6.90.10 ||

స రాక్షసగణైర్ముఖ్యైర్వృతో మందోదరీసుతః |
నిర్యయౌ నగరాద్ వీరః కృతాంతబలచోదితః || 6.90.11 ||

సోఽభినిష్కమ్య నగరాదింద్రజిత్ పరమౌజసా |
అభ్యయాజ్జవనైరశ్వైర్లక్ష్మణం సవిభీషణం || 6.90.12 ||

తతో రథస్థమాలోక్య సౌమిత్రి రావణాత్మజం |
వానరాశ్చ మహావీర్యా రాక్షసశ్చ విభీషణః || 6.90.13 ||

విస్మయం పరమం జగ్ముర్లాఘవాత్ తస్య ధీమతః |
రావణిశ్చాపి సంక్రుద్ధో రణే వానరయూథపాన్ || 6.90.14 ||

పాతయామాస బాణౌఘైః శతశోఽథ సహస్రశః |
స మండలీకృతధనూ రావణిః సమితింజయః || 6.90.15 ||

హరీనభ్యహనత్ క్రుద్ధః పరం లాఘవమాస్థితః |
తే వధ్యమానా హరయౌ నారాచైర్భీమవిక్రమాః || 6.90.16 ||

సౌమిత్రిం శరణం ప్రాప్తాః ప్రజాపతిమివ ప్రజాః |
తతః సమరకోపేన జ్వలితో రఘునందనః |
చిచ్ఛేద కార్ముకం తస్య దర్శయన్ పాణిలాఘవం || 6.90.17 ||

సోఽన్యత్యార్కమాదాయ సజ్యం చక్రే త్వరన్నివ |
తదప్యస్య త్రిభిర్బాణైర్లక్ష్మణో నిరకృంతత || 6.90.18 ||

అథైనం చిన్నధన్వానమాశీవిషవిషోపమైః |
వివ్యాధోరసి సౌమిత్రీ రావణిం పంచభిః శరైః || 6.90.19 ||

తే తస్య కాయం నిర్భిద్య మహాకార్కకనిఃసృతాః |
నిపేతుర్థరణీం బాణా రక్షా ఇవ మహోరగాః || 6.90.20 ||

స చ్చిన్నధన్వౌ రుధిరం వమన్ వక్త్రేణ రావణిః |
జగ్రాహ కార్కకశ్రేష్ఠం దృఢజ్యం బలవత్తరం || 6.90.21 ||

స లక్ష్మణం సముద్ధిశ్య పరం లాఘవమాస్థితః |
వవర్ష శరవర్షాణి వర్షాణీవ పురందరః || 6.90.22 ||

ముక్తమింద్రజితా తత్తు శరవర్షమరిందమః |
ఆవారయదసంభ్రాంతో లక్ష్మణః సుదురాసదం || 6.90.23 ||

సందర్శయామాస తదా రావణిం రఘునందనః |
అసంభ్రాంతో మహాతేజాస్తదద్భుతమివాభవత్ || 6.90.24 ||

తతస్తాన్ రాక్షసాన్ సర్వాంస్త్రీభిరేకైకమాహవే |
అవిద్యత్ పరమక్రుద్ధః శీఘ్రాస్త్రం సంప్రదర్శయన్ |
రాక్షసేంద్రసుతం చాపి బాణౌఘైః సమతాడయత్ || 6.90.25 ||

సోఽతివిద్ధో బలవతా శత్రుణా శత్రుఘాతినా |
అసక్తం ప్రేషయామాస లక్ష్మణాయ బహుఞ్శరాన్ || 6.90.26 ||

తానప్రాప్తాఞ్శతైర్బాణైశ్చిచ్ఛేద పరవీరహా |
సారథేరస్య చ రణే రథినో రథసత్తమః || 6.90.27 ||

శిరో జహార ధర్మాత్మా భల్లనానతపర్వణా |
అసూతాస్తే హయాస్తత్ర రథమూహలరవిక్లవాః || 6.90.28 ||

మండలాన్యభిధావంతి తదద్భుతమివాభవత్ |
అమర్షవశమాపన్నః సౌమిత్రిర్ధృఢవిక్రమః || 6.90.29 ||

ప్రత్యవిధ్యద్ధయాంస్తస్య శరైర్విత్రాసయన్ రణే |
అమర్షమాణస్తత్కర్మ రావణస్య సుతో రణే || 6.90.30 ||

వివ్యాధ దశభిర్బాణైః సౌమిత్రిం తమమర్షణం |
తే తస్య వజ్రప్రతిమాః శరాః సర్పవిషోపమాః |
విలయం జగ్మురాగత్య కవచం కాంచనప్రభం || 6.90.31 ||

అభేద్యకవచం మత్స్వా లక్ష్మణం రావణాత్మజః |
లలాటే లక్ష్మణం బాణైః సుపుంఖైస్త్రీభిరింద్రజిత్ || 6.90.32 ||

అవిద్యత్ పరమక్రుద్ధః శీఘ్రమస్త్రం ప్రదర్శయన్ |
త్రైః పృషత్కైర్లలాటస్థైః శుశుభే రఘునందనః || 6.90.33 ||

రణాగ్రే సమరశ్లాఘీ త్రిశృంగ ఇవ పర్వతః |
స తథాప్యర్ధితో బాణై రాక్షసేన తదా మృధే || 6.90.34 ||

తమాశు ప్రతివివ్యాధ లక్ష్మణః పంచభిః శరైః |
వికృష్యేంద్రజితో యుద్ధే వదనే శుభకుండలే || 6.90.35 ||

లక్ష్మణేంద్రజితౌ వీరౌ మహాబలశరాసనౌ |
అన్యోన్యం జఘ్నుతుర్వీరౌ విశిఖైర్భీమవిక్రమౌ || 6.90.36 ||

తతః శోణితద్ధిగ్ధాంగౌ లక్ష్మణేంద్రజితావుభౌ |
రణే తౌ రేజతుర్వీరౌ పుష్పితావివ కింశుకౌ || 6.90.37 ||

తౌ పరస్పరమభ్యేత్య సర్వగాత్రేషు ధన్వినౌ |
ఘోరైర్వివ్యధతుర్భాణైః కృతభావావుభౌ జయే || 6.90.38 ||

తతః సమరకోపేన సంయుతో రావణాత్మజః |
విభీషణం త్రిభిర్భాణైర్వివ్యాధ వదనే శుభే || 6.90.39 ||

అయోముఖైస్త్రిభిర్విద్ధ్వా రాక్షసేంద్రం విభీషణం |
ఏకైకేనాభివివ్యాధ తాన్ సర్వాన్ హరియాధపాన్ || 6.90.40 ||

తస్మై దృఢతరం క్రుద్ధో జఘాన గదయా హయాన్ |
విభీషణో మహాతేజా రావణేః స దురాత్మనః || 6.90.41 ||

స హతాశ్వాదవప్లుత్య రథాన్నిహతసారథేః |
అథ శక్తిం మహాతేజాః పితృవ్యాయ ముమోచ హ || 6.90.42 ||

తామాపతంతీం సంప్రేక్ష్య సుమిత్రానందవర్ధనః |
చిచ్ఛేద నిశితైర్భాణైర్దశధాపాతయద్ భువి || 6.90.43 ||

తస్మై దృఢధనుః క్రుద్ధో హతాశ్వాయ విభీషణః |
వజ్రస్పర్శసమాన్ పంచ ససర్జోరసి మార్గణాన్ || 6.90.44 ||

తే తస్య కాయం భిత్త్వా తు రుక్మపుంఖా నిమిత్తగాః |
బభూవుర్లోహితాదిగ్ధా రక్తా ఇవ మహోరగాః || 6.90.45 ||

స పితృవ్యస్య సంక్రుద్ధ ఇంద్రజిచ్ఛరమాదదే |
ఉత్తమం రక్షసాం మధ్యే యమదత్తం మహాబలః || 6.90.46 ||

తం సమీక్ష్య మహాతేజా మహేషుం తేన సంహితం |
లక్ష్మణోఽప్యాదదే బాణమన్యద్ భీమపరాక్రమః || 6.90.47 ||

కుబేరేణ స్వయం స్వప్నే యద్ దత్తమమితాత్మనా |
దుర్జయం దుర్విషహ్యం చ సేంద్రైరపి సురాసురైః || 6.90.48 ||

తయోస్తు ధనుషీ శ్రేష్ఠే బాహుభిః పరిఘోపమైః |
వికృష్యమాణే బలవత్ క్రౌంచావివ చుకూజతుః || 6.90.49 ||

తాభ్యాం తు ధనుషి శ్రేష్ఠే సంహితౌ సాయకోత్తమౌ |
వికృష్యమాణౌ వీరాభ్యాం భృశం జజ్వలతుః శ్రియా || 6.90.50 ||

తౌ భాసయంతావాకాశం ధనుర్భ్యాం విశిఖౌ చ్యుతౌ |
ముఖేన ముఖమాహత్య సన్నిపేతతురోజసా || 6.90.51 ||

సన్నిపాతస్తయోశ్చాసీచ్ఛరయోర్హోరరూపయోః |
సధూమవిస్ఫులింగశ్చ తజ్జోఽగ్నిర్దారుణోఽభవత్ || 6.90.52 ||

తౌ మహాగ్రహసంకాశావన్యోన్యం సన్నిపత్య చ |
సంగ్రామే శతథా యాతౌ మేదిన్యాం చైవ పేతతుః || 6.90.53 ||

శరౌ ప్రతిహతౌ దృష్ట్వా తావుభౌ రణమూర్ధని |
వ్రీడితౌ జాతరోషౌ చ లక్ష్మణేంద్రజితౌ తదా || 6.90.54 ||

సుసంరబ్ధస్తు సౌమిత్రిరస్త్రం వారుణమాదదే |
రౌద్రం మహేంద్రజిద్ యుద్ధేఽప్యస్సృజద్ యుధి నిష్ఠితః || 6.90.55 ||

తేన తద్విహితం శస్త్రం వారుణం పరమాద్భుతం |
తతః క్రుద్ధో మహాతేజా ఇంద్రజిత్ సమితింజయః |
ఆగ్నేయం సందధే దీప్తం స లోకం సంక్షిపన్నివ || 6.90.56 ||

సౌరేణాస్త్రేణ తద్ వీరో లక్ష్మణః పర్యవారయత్ |
అస్త్రం నివారితం దృష్ట్వా రావణిః క్రోధమూర్చ్ఛితః || 6.90.57 ||

ఆదదే నిశితం బాణమాసురం శత్రుదారణం |
తస్మాచ్ఛాపాద్ వినిష్ఠేతుర్భాస్వరాః కూటముద్గరాః || 6.90.58 ||

శూలాని చ భుశుండ్యశ్చ గదాః ఖడ్గాః పరశ్వధాః |
తద్ దృష్ట్వా లక్ష్మణః సంఖ్యే ఘోరమస్త్రమథాసురం || 6.90.59 ||

అవార్యం సర్వభూతానాం సర్వశస్త్రవిదారణం |
మాహేశ్వరేణ ద్యుతిమాంస్తదస్త్రం ప్రత్యవారయత్ || 6.90.60 ||

తయోః సమభవద్ యుద్ధమద్భుతం రోమహర్షణం |
గగనస్థాని భూతాని లక్ష్మణం పర్యవారయన్ || 6.90.61 ||

భైరవాభిరుతే భీమే యుద్ధే వానరరక్షసాం |
భూతైర్బహుభిరాకాశం విస్మితైరావృతం బభౌ || 6.90.62 ||

ఋషయః పితరో దేవా గంధర్వగరుడోరగాః |
శతక్రతుం పురస్కృత్య రక్షుర్లక్ష్మణం రణే || 6.90.63 ||

అథాన్యం మార్గణశ్రేష్ఠం సందధే రాఘవానుజః |
హుతాశనసమస్పర్శం రావణాత్మజదారణం || 6.90.64 ||

సుపత్రమనువృత్తాంగం సుపర్వాణం సుసంస్థితం |
సువర్ణవికృతం వీరః శరీరాంతకరం శరం || 6.90.65 ||

దురావారం దుర్విషహం రాక్షసానాం భయావహం |
ఆశీవిషవిషప్రఖ్యం దేవసంఘైః సమర్చితం || 6.90.66 ||

యేన శక్రో మహాతేజా దానవానజయత్ ప్రభుః |
పురా దేవాసురే యుద్ధే వీర్యవాన్ హారివాహనః || 6.90.67 ||

అఢైంద్రమస్త్రం సౌమిత్రిః సంయుగేష్వపరాజితం |
శరశ్రేష్ఠం ధనుశ్రేష్ఠే వికర్షన్నిదమబ్రవీత్ || 6.90.68 ||

లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మణో వాక్యమర్థసాధకమాత్మనః |
 ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చ రామో దాశరథిర్యది |
 పౌరుషే చాప్రతిద్వంద్వస్తదైనం జహి రావణిం || 6.90.69 ||

ఇత్యుక్త్వా బాణమాకర్ణం వికృష్య తమజిహ్మాగం |
 లక్ష్మణః సమరే వీరః ససర్జేంద్రజితం ప్రతి |
 ఐంద్రాస్త్రేణ సమాయుజ్య లక్ష్మణః పరవీరహా || 6.90.70 ||

తచ్ఛిరః సశిరస్త్రాణం శ్రీమజ్జ్వలితకుండలం |
 ప్రమధ్యేంద్రజితః కాయాత్ పాతయామాస భూతలే || 6.90.71 ||

తద్ రాక్షసతనూజస్య భిన్నస్కంధం శిరో మహాత్ |
 తపనీయనిభం భూమౌ దదృశే రుధిరోక్షితం || 6.90.72 ||

హతః స నిపపాతాథ ధరణ్యాం రావణాత్మజః |
 కవచీ సశిరస్త్రాణో విప్రవిధశరాసనః || 6.90.73 ||

చుక్రుశుస్తే తతః సర్వే వానరాః సవిభీషణాః |
 హృష్యంతే నిహతే తస్మిన్ దేవా వృత్రవధే యథా || 6.90.74 ||

అథాంతరిక్షే దేవానామృషీణాం చ మహాత్మనాం |
 జజ్ఞేఽథ జయసన్నాదో గంధర్వాప్సరసామపి || 6.90.75 ||

పతితం సమభిజ్ఞాయ రాక్షసీ సా మహాచమూః |
 వధ్యమానా దిశో భేజే హరిభిర్జితకాశిభిః || 6.90.76 ||

వానరైర్వధ్యమానాస్తే శస్త్రాణ్యుత్సృజ్య రాక్షసాః |
 లంకామభిముఖాః సస్తుర్బృష్టసంజ్ఞాః ప్రథావితాః || 6.90.77 ||

దుద్రువుర్బహుధా భీతా రాక్షసాః శతశో దిశః |
 త్యక్త్వా ప్రహరణాన్ సర్వే పట్టిశాసిపరశ్వధాన్ || 6.90.78 ||

కేచిల్లంకాం పరిత్రస్తాః ప్రవిష్టా వానరార్ధితాః |
సముద్రే పతితాః కేచిత్ కేచిత్ పర్వతమాశ్రితాః || 6.90.79 ||

హతమింద్రజితం దృష్ట్వా శయానం చ రణక్షితౌ |
రాక్షసానాం సహస్రేషు న కశ్చిత్ ప్రత్యదృశ్యత || 6.90.80 ||

యథాస్తం గత ఆదిత్యే నావతిష్ఠంతి రశ్మయః |
తథా తస్మిన్ నిపతితే రాక్షసాస్తే గతా దిశః || 6.90.81 ||

శాంతరశ్మిరివాదితో నిర్వాణ ఇవ పావకః |
బభూవ స మహాబాహుర్వ్యాపాస్తగతజీవితః || 6.90.82 ||

ప్రశాంతపీడాబహులో వినష్టారిః ప్రహర్షవాన్ |
బభూవ లోకః పతితే రాక్షసేంద్రసుతే తదా || 6.90.83 ||

హర్షం చ శక్రో భగవాన్ సహ సర్వైర్మహర్షిభిః |
జగామ నిహతే తస్మిన్ రాక్షసే పాపకర్మణి || 6.90.84 ||

ఆకాశే చాపి దేవానాం శుశ్రువే దుందుభిస్వనః |
నృత్యద్భిరప్సరోభిశ్చ గంధర్వైశ్చ మహాత్మభిః || 6.90.85 ||

వవర్షుః పుష్పవర్షాణి తదద్భుతమివాభవత్ |
ప్రశశామ హతే తస్మిన్ రాక్షసే క్రూరకర్మణి || 6.90.86 ||

శుద్ధా ఆపో నభశ్చైవ జహృషుర్దేవదానవాః |
ఆజగ్ముః పతితే తస్మిన్ సర్వలోకభయావహే || 6.90.87 ||

ఊచుశ్చ సహితాస్తుష్టా దేవగంధర్వదానవాః |
విజ్వరాః శాంతకలుషా బ్రాహ్మణా విచరంత్యితి || 6.90.88 ||

తతోఽభ్యనందన్ సంహృష్టాః సమరే హరియాధపాః |
తమప్రతిబలం దృష్ట్వా హతం నైర్మతపుంగవం || 6.90.89 ||

విభీషణో హనూమాంశ్చ జాంబవాంశ్చర్షయాథపః |
విజయేనాభినందంతస్తుష్టువుశ్చాపి లక్ష్మణం || 6.90.90 ||

క్షేడంతశ్చ ప్లవంతశ్చ గర్జంతశ్చ ప్లవంగమాః |
లబ్ధలక్ష్మా రఘుసుతం పరివార్యోపతస్థిరే || 6.90.91 ||

లాంగూలాని ప్రవిధ్యంతః స్ఫోటయంతశ్చ వానరాః |
లక్ష్మణో జయతీత్యేవ వాక్యం విశ్రావయంస్తదా || 6.90.92 ||

అన్యోన్యం చ సమాశ్లిష్య హరయో హృష్టమానసాః |
చక్రురుచ్ఛావచగుణా రాఘవాశ్రయసత్కథాః || 6.90.93 ||

తదసుకరమథాభివీక్ష్వ హృష్టాః
ప్రియసుహృదో యుధి లక్ష్మణస్య కర్మ |
పరమముపలభన్మనఃప్రహర్షం
వినిహతమింద్రరిపుం నిశమ్య దేవాః || 6.90.94 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే నవతితమః సర్గః ||